

»udi hans blomsterde Dage den 3 Juni der hand var en Manit och 3 Dage gammel«¹⁾).

Et thronhjæmsk Smædedigt

omtrent fra 1729.

Ved Dr. L. Daae.

De følgende Vers, der neppe existere uden i en mig tilhørende Afskrift, staa ikke høit hverken fra Formens eller Indholdets Side. Ikke destomindre fortjene de at trykkes, fordi der er saare lidet bevaret af den Art her fra Norge, fordi de give et nyt Bidrag til at lære de mislige Tilstande at kjende, som raadede i Thronhjæms Stift i Biskop Krogs Dage, og endelig fordi Stykket øiensynlig er et Forsøg paa at efterligne Tonen i »Peder Paars«, hvis Forfatter man ogsaa vil finde nævnt deri.

Den Tildragelse, som skildres, maa have saadan Sammenhæng. I Hølandet, et Annex under Melhuus i Dalernes Provsti, var Kirken brændt 1724. Efter de Dages Skik har da Biskop Krog foranstaltet Collecter i Stiftet til dens Gjenopførelse. Men Krog, som ikke stod i det bedste Ry for Redelighed²⁾, har saa med eller uden Grund været beskyldt for at ville begaa Underslæb, og Mag. Hans Schanke, Conrector og fra 1729 Rector i Thronhjem, tidligere Krogs Amanuensis og yndet af denne, men siden i spændt Forhold til ham, har rodet op i Sagen. Bygningen er saa kommen istand 1728, men neppe indviet før 1729, da Schanke, der her omtales som Rector, først i det Aar efterfulgte Biskoppens Søn i Embedet.

¹⁾ Paa Klevenfeldts og Benzons Stamtavler tillægges der Christian Daa og Fru Vibeke Krabbe følgende Børn: Gregers, Claus, Ingeborg, Helvig Dorthe, Lisbet, Birgitte Sophie og Sophie Amalie; denne Fortegnelse bliver vistnok efter ovenstaaende at rette til Gregers, Claus, Ingeborg Dorthe, Helvig Lisbet, Birgitte Sophie, Sophie Amalie og Frederik.

²⁾ L. Daae, Thronhjæms Stifts geistlige Historie S. 147 samt E. F. Wolfs Samlinger til Historien om den danske og norske Kirke i London, Kbhvn. 1802, S. 299, 303 o. fl. St.

Ved Indvielsen har Rectoren indfundet sig, og det er saa i selve Kirken kommet til Mundhuggeri mellem ham og Sognepræsten til Orkedalen, Hr. Tarald (Ross)¹⁾, og den sidste er gaaet fra Skjeldsord til Haandgribeligheder. Rector har appelleret til Provsten, Hr. Jens Lemvig i Klæbo²⁾, der i Biskoppens Fraværelse har forestaaet Indvielsen. Provsten har da vistnok irettesat Hr. Tarald, men er selv bleven saa hidsig og ivrig, at han efter først at have udskjældt en Embedsbroder, Hr. Johan Crantz i Bynesset³⁾, har vendt sig til Rector med endnu værre Tiltale end Hr. Taralds. Af de to Præster, til hvem Provsten sluttelig henvender sig, var den første, Hr. Christen Henriksøn Lyster, Sognepræst til Meelhuus⁴⁾, den anden, Hr. Christopher Bernhoft, resid. Capellan (siden Sognepræst) til Støren⁵⁾.

Man vil let forstaa, at de her udslyngede Beskyldninger mod Schanke og Crantz ingenlunde ere til at stole paa. Begge have de et agtet Navn og navnlig er Schanke foruden som en lærd Mand med literære Fortjenester bekjendt som Th. v. Westens nidkjære Medhjælper til Missionens Fremme⁶⁾.

¹⁾ A. Erlandsen, Biogr. Efterr. om Thronhjems Stifts Geistlighed, S. 201.

²⁾ Sammesteds S. 111.

³⁾ Sammesteds S. 96—97. Crantz hører til de mere omskrevne og bekjendte Præster i sin Tid, fordi Suhm (Saml. Skr. IV S. 321) og navnlig Malling i »Store og gode Handlinger« have rost ham. Hansynes at have været en Mand, der til det Yderste uduyttede den Autoritet og Myndighed, som Embedsstanden dengang besad, idet han »med sin Pidsk« og ved personlig at opsøge sine Menighedslemmer i Thronhjems Kipper truede dem til at lade være at drikke, til at betale Skatter i rette Tid o. s. v. Se forøvrigt Treschows Jubellærere, S. 231—33, det norske Videnskabsselskabs Skrifter i 19de Aarh. I. S. 302 samt O. I. Høyem, Nes eller Bynes, en Bygdebeskrivelse, Thjem. 1862, S. 153, Fallesens theol. Magasin VII. 2, S. 393. Crantz giftede sig (selv 29 Aar gl.), netop samtidig med at han fik sit Embede, med en fire og sexti Aar gammel Enke, der havde været Frederik IV's Amme og siden Oldfrue ved Dronningens Hof, og dette har uden tvivl skaffet ham Befordringen, hvortil ogsaa den Omstændighed sandsynligvis har bidraget, at han havde været Informator i Biskop Krogs Huus.

⁴⁾ A. Erlandsen, l. c. S. 120.

⁵⁾ Sammesteds S. 191.

⁶⁾ Se herom, foruden Hammonds Nordiske Missionshistorie samt L. Daae, Thjem. St. geistl. Hist. paa flere Steder, ogsaa D. Thrup, Th. v. Westen og Finne-Missionen, Chra. 1882 (ogsaa i Theol. Tidsskr. 2 R. VIII), S. 37, 124—125 o. s. v.

Liig Vers

over Høelands Kirkes Indvielse.

Vaag op, I fordums Tid(s) Hedninger, skjult i Jorden.
 Beskjem vor christen Mænd (ud)af den geistlig Orden.
 Thi udj Eders Tid man hørte ikke, at
 En Rector Prygel fik, naar Kirken blev indsat,
 Den, kaaret var til Strid af Eders Folk og Skare,
 Han Martis Instrux fik igjennem Ild at fare,
 Den Kappen fik oppaa, bar Helligdommens Kav,
 Ham torde ingen Mand med Stok mer straffe af,
 Mens sligt er nu forglemt i Mission(en)s Tider,
 En Præst den anden nu i Mund og Næse bider,
 Ja det, som værre er, en sær ærværdig Mand,
 Som Tacterne med Fod og Haanden slage kan,
 Han ikke skaanet blev, endskjøndt han var Magister,
 Han raabte: Domine, jeg tror, at I er bister,
 I lægger Haand paa mig, som fører Tugtens Riis.
 Just derfor skal Du dø, for Bispen tog Forliis
 Ved din ormstukken Pen, som aabenbared Sanden,
 Maatt' Krog strax bygge op en Kirke paa Hølanden,
 Hvis ikke havde han vel gjemt de Penge, som
 Han fik i Skinderi, da sidst han reiste om.
 Er det at lønne den, som var din Fosterfader,
 Hans fordums Famulus er nu hans største Hader.
 Du haver moxen glemt, da Du med Kurven gik
 Og sang for Spegesild og musublandet Drik,
 Da raabte Schanch(e) strax: Hr. Provst er I i Live?
 Brug dog jer Myndighed, før Alting gaar i Knibe,
 Brug jer Veltalenhed, som pleier være sød,
 Thi ellers frygter jeg, at Prygel blir min Død.
 Ryst dog jers Bispeskjæg, jers Vinger, Kjol og Lue,
 Den hellige Callot, hvormed man bør at kue
 Den oprørt lærde Flok, den fraadeskummet Mund
 Som slide vil min Krop som sulten Garpbryg-Hund,
 Fredlys dog disse Mænd, som kaldes burde Klerke,
 De i det Onde er hel raadige og stærke.

Sæt dem i Kirken(s) Ban til Suspension,
 I saadan ublu Sag ei gives bør Pardon.
 Hr. Lemvig raabte strax: End ydermer idag
 At bruge saadan Kiv, det er en Fandens Sag,
 Thi saadant helligt Verk med Guds frygt man begynder,
 En Rector her faar Hug, ret som han var en Synder,
 Hr. Tarald er det Ret at slaa en Værgeløs,
 Sligt haver I vel øvt paa Jæde-Dreng og Tøs,
 For I med Slagsmaal fik jers Baccalauri Grad,
 Da I med Kuskerne paa Taraldsgaarden sad.
 Om Eders Hellighed veed I selv bedst at tale,
 Om Eders Lærdom I ret herlig veed at prale,
 Jeg tror den meest bestaar i Løgn og Ukydskhed,
 Som Anders Klokke nok at ræsonnere veed.
 Du vel bekraget Crantz med dine Knebelbarder,
 Du fnyser, som Du var en S(1?)ægt af Leoparder,
 Betænk din Ungdoms Synd og Graahaars Daarlighed,
 Thi ellers straffes Du i evig Evighed.
 Jeg vil ei tegne op for Lyset din' Bedrifter,
 Dem at beskrive ret behøvedes Holbergs Skrifter,
 Jeg ei satyrisk er, dog dette sige kan,
 Du i Ukydskhed er en Hjertens Præstemand,
 Om det ei var min Pligt at straffe al Udyder,
 Jeg ei tiltale tord' en Rector for sin Lyder,
 Men som det er min fait, da siger Svoger Krog,
 Det bedre var, at Du en fysisk Skole Bog
 Studerede i selv og lærte din Scholar,
 Som Du forsømmer slet, endog Du meget praler,
 Men som Du Intet kan, forlange man ei maa
 At du skal lære det, du ei kan (selv) forstaa,
 Din Lærdom, veed man vel, bestaar i visse Poster,
 Du reiser ud paa Land, endog det noget koster,
 Besøger Præsterne, dig smager deres Mad,
 Dog deres Koner bedst, du elsker uden Had,
 Er det dog ret, at du belønner saa din Orden
 Og gjør til Hanrei den, som er din Broder vorden,

Med Kvinder drikkes Duus, med Piger tales vel,
 Betænk dog Evighed, saafremt Du har en Sjæl.
 I tvende Præstemænd, som ikke kom i Slaget,
 I Vidne være skal, at jeg har foretaget
 At straffe denne Last, som er i Hvermands Mund,
 Til Eder taler jeg af ganske Hjertens Grund.
 I burde ikke staa med tændte Lys i Hænder
 Og kaste Olie i den Ild, som de optænder,
 Men med Sagtmodighed den Skam at slette ud,
 Som er mod Ærbarhed og Herrens strenge Bud.
 Hr. Lyster sig mig dog: Hvoraf er Trætten kommen.
 Var Bernhof og med, han staar med Haand i Lommen,
 Om ham jeg saadant ei saa just forvente kan,
 Mig synes, at han er en meget fredsom Mand.
 Sig begge, sig mig dog, er Fama den Aarsage
 Til slig Blodgjerrighed, man burde sig beklage
 Og stævne Sagen ind for Guderne, som bør
 At straffe Ondskab nu herefter saa som før,
 Nei, svarte Lyster med et sær vemodigt Øie:
 Pater Præposite, om vi vil granske nøie,
 Da tror jeg mulier og malus er Aarsag,
 Som i en Fladseng just indfandt sig her idag.
 Da svarde Provsten med en sær forbitret Tale,
 At røre ved den Sag man ikke bør forhale,
 Jeg stevner udi Dag og, om jeg dømme skal,
 Da bliver I vist kvit med Eders Præstekald,
 Til Klokker, Degner I ret aldrig burde være,
 Til Substituter og det var formegen Ære
 For slige Præstemænd, som saadan Skam begaa,
 Til Kagen var jers Ret, der burde I vist staa,
 Til Slutning raader jeg, hør Kittel, om Du poker,
 Den geistlige Bruttør vist griber dine Lokker
 I din Alonger og udpudrede Afront,
 Du vistnok paa din Ryg ret aldrig bliver skaant.

Grav Skrift.

Skam og Skjændsel jer til Ære
 Skal min Morgen Sang vist være
 Og min Aftenbøn det samme,
 At Ulykke jer maa ramme,
 Før I ud af Verden dør,
 Ellers brænder I i Glør.

Mephistopheles.

**Optegnelser i Kalendariet i et Exemplar af „Missale Nidrosiense“
 fra Ytterøen,**

(fra Suhms Bibliothek kommet til Univ. Bibl. i Christiania),
 ved Sognepresten sammesteds Hr. Roald Andersson.
 (Meddelt af Archivfuldmægtig H. J. Huitfeldt-Kaas.)

Nedenstaaende Optegnelser, der i ikke ringe Grad supplere og berigtige Meddelelserne om Ytterøens Prestegjæld i A. Erlandsens »Biogr. Efterretninger om Geistligh. i Thronhjems Stift«, S. 358 — 60, ere tidligere nævnte af Professor L. Daae i (Norsk) Historisk Tidsskrift, 1 R. IV. S. 494. Optegnelserne er kjendeligen gjorte en længere Tid efter Begivenhederne, hvorfor Angivelserne om Dagenes Indfalden paa bestemte Helligdage ikke altid ere correcte. Ogsaa til et Par andre Nordenfjeldske Sognes Presbyterologi give disse Optegnelser Bidrag.

5 Januar. Anno 1602. die conuersionis Pauli. Nata mihi filia Anna. circa 3 vespertinam. Deo autem oblata per baptismum dominica Jnuocauit (o: 24 Febr.), cujus vero testes: Tomas in Vinje, Petrus in Granne, Ericus faber lignarius, et Daniel Johannis. Jtem Randi in Quisted. Nouerca in Alstehoug¹⁾. Anna in Veraas, et Birgitta in Øffreeid.

¹⁾ Altsaa Hr. Anders Erikssøns anden Hustru.